

Omgevingsdienst NL

Informatie over omgevingsdiensten
voor raadsleden

Wat is een omgevingsdienst?

18 maart 2026

Voor een gezonde, veilige en
duurzame leefomgeving.

Inhoudsopgave

1.	Professionele, veilige en efficiënte uitvoering.....	3
2.	Gemeenschappelijke regeling	3
3.	Basistaken en bestuursrecht.....	3
4.	Naast basistaken ook plustaken.....	4
5.	Seveso omgevingsdiensten	4
6.	Adviseren bij beleidsontwikkeling.....	4
7.	Bijdragen aan maatschappelijke uitdagingen.....	4
8.	Bestuur van de omgevingsdienst	4
9.	Opdrachtgever en eigenaar.....	4
10.	Rol van de raad in de P&C cyclus	5
11.	Omgevingsdiensten en de vereniging	5
12.	Samenwerken in de VTH-keten	5
13.	Actuele thema's	5

Beste raadsleden,

Van harte gefeliciteerd. U bent 18 maart gekozen in de gemeenteraad. De komende vier jaar bent u als raadslid ook verantwoordelijk voor een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving. Dat doet uw gemeente samen met de omgevingsdienst in uw regio. De omgevingsdiensten dragen het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) in het milieu domein.

De 26 omgevingsdiensten in Nederland zijn een regionale samenwerking van meerdere gemeenten en de provincie. Zij zijn immers bevoegd gezag. In deze leaflet vertellen we meer over ontstaan, taken, verantwoordelijkheden en uitdagingen van uw omgevingsdienst.

1. Professionele, veilige en efficiënte uitvoering

De oprichting van omgevingsdiensten in 2013 is rechtstreeks voortgekomen uit een reeks zware incidenten die liet zien dat het toenmalige systeem van vergunningverlening, toezicht en handhaving tekortschiet. De belangrijkste incidenten waren:

- De vuurwerkramp in Enschede (2000)

Een enorme explosie vernietigde een woonwijk en kostte 23 mensen het leven. Dit incident is een signaal dat toezicht en borgen van veiligheid structureel beter moeten.

- De cafébrand in Volendam (2000–2001)

Een fatale brand die de kwetsbaarheid van lokale controle en naleving van veiligheidsvoorschriften blootlegt,

Als reactie hierop bracht de Commissie Mans (2008) het advies uit om kennis en uitvoering te bundelen in regionale diensten. De brand bij Chemie-Pack in Moerdijk laat in 2011 opnieuw zien dat ernstige overtredingen tijdens inspecties niet zijn opgemerkt. Deze brand brengt ook het gebrek aan specialistische kennis en eenheid in toezicht boven water. Drie grote incidenten zijn de aanleiding om in 2013 omgevingsdiensten op te richten.

2. Gemeenschappelijke regeling

Versterken van de kwaliteit bij de diensten, samenbrengen van kennis en expertise en onafhankelijkheid in de uitvoering van de VTH-taken is het doel. De omgevingsdiensten zijn zogenoemde gemeenschappelijke regelingen, zoals ook bijvoorbeeld de Veiligheidsregio en GGD dat zijn. [Wet gemeenschappelijke regelingen \(Wgr\)](#).

3. Basistaken en bestuursrecht

De omgevingsdienst werkt in opdracht van gemeente- en provinciebestuur. Alle diensten hebben basistaken die gemeenten verplicht zijn onder te brengen bij de omgevingsdienst. De diensten verlenen omgevingsvergunningen en controleren of bedrijven, organisaties en inwoners voldoen aan de milieu- en veiligheidsregels. En waar dat niet het geval is, wordt handhavend opgetreden.

[Basistakenpakket, uitgevoerd door omgevingsdiensten | Informatiepunt Leefomgeving](#)

Dat doen omgevingsdiensten op basis van het bestuursrecht. Het bestuursrecht regelt de relatie en geschillen tussen burgers en bedrijven en de overheid, met name gericht op besluiten van bestuursorganen.

Gemeenten zijn het bevoegd gezag en zijn verantwoordelijk voor de leefomgeving, omgevingsdiensten zijn gemandateerd om namens het bevoegd gezag VTH-taken uit te voeren. Omgevingsdiensten moeten voorkomen dat de activiteiten van bedrijven, organisaties en inwoners de leefomgeving aantasten. Dat doen zij door voorschriften op te nemen in vergunningen.

Worden deze voorschriften overschreden dan geeft de dienst, namens het bevoegd gezag, de opdracht en tijd om de overtreding te herstellen. Is de overtreding niet binnen de gestelde termijn opgelost, dan kan een dwangsom (handhaving) worden opgelegd. Kern is de Algemene wet bestuursrecht (Awb), waarbij bezwaar en beroep mogelijk zijn.

4. Naast basistaken ook plustaken

De gemeenten en provincies kunnen meer taken bij de omgevingsdiensten beleggen. Dat zijn de zogenoemde plustaken. Plustaken zijn extra milieutaken en aanverwante verantwoordelijkheden die gemeenten en provincies vrijwillig uitbesteden. Denk aan bouwtoezicht, ruimtelijke ordening, duurzaamheidsadvies en specifieke bodem- of geluidonderzoeken.

5. Seveso omgevingsdiensten

Nederland heeft zes gespecialiseerde omgevingsdiensten die toezicht houden op bedrijven die werken met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen. De Seveso inspecteurs controleren op veiligheidsrisico's (brand, explosie, lekkage) om werknemers en milieu te beschermen. Dit gebeurt veelal in samenwerking met de Arbeidsinspectie en de veiligheidsregio.

6. Adviseren bij beleidsontwikkeling

Omgevingsdiensten zijn uitvoeringsdiensten en hebben kennis van beleid en wet- en regelgeving, hebben uit hun VTH-taken veel data (gegevens van bedrijven en organisaties en bijvoorbeeld klachten van omwonenden) en kennis van de regionale economie. Dat maakt dat omgevingsdiensten een unieke kennispositie hebben die waardevol is voor de beleidsmakers bij gemeenten en provincies. Met name waar het omgevingsplannen en ruimtelijke beleid betreft. Steeds vaker wordt door gemeenten en provincies en ook door het Rijk, een beroep gedaan op die kennis.

7. Bijdragen aan maatschappelijke uitdagingen

Gemeenten en provincies staan in het milieudomein de komende jaar voor een aantal grote maatschappelijke uitdagingen die samen te vatten zijn in de termen transitie en verduurzaming. Denk bijvoorbeeld aan de energietransitie, de inrichting van de publieke ruimte en stimuleren van de circulaire economie. De kennis en expertise van omgevingsdiensten is daarbij bijzonder waardevol.

8. Bestuur van de omgevingsdienst

Het Algemeen Bestuur (AB) van een omgevingsdienst bestaat doorgaans uit de wethouders van deelnemende gemeenten en een van de gedeputeerden van de provincie. Zij bepalen de strategische koers en nemen besluiten over begroting en beleid. Uit het AB wordt een Dagelijks Bestuur gekozen. Het DB is verantwoordelijk voor de dagelijkse leiding. Aan het hoofd van de organisatie staat een directie.

9. Opdrachtgever en eigenaar

Gemeenten hebben meerdere rollen. Zij zijn bevoegd gezag (vergunningen en handhaving), opdrachtgever (werkprogramma, jaarplan) en eigenaar (begroting, financiën). Alle deelnemers zijn collectief verantwoordelijk voor het functioneren van de dienst. Dat betekent onder meer dat er voldoende middelen beschikbaar zijn voor de continuïteit van de dienst, om zich te kunnen ontwikkelen en om te kunnen innoveren. In het AB komen deze rollen samen.

Wat een omgevingsdienst in mandaat kan afhandelen, ligt vast een mandaatbesluit. Die kan per deelnemer andere accenten hebben. Het management van de omgevingsdiensten maakt in overleg met het bestuur een jaarplan. In het jaarplan wordt vastgelegd wat dat jaar de prioriteiten zijn in de uitvoering. Het jaarplan is een uitvoeringsprogramma.

10. Rol van de raad in de P&C cyclus

De gemeenteraden hebben hun verantwoordelijkheid voor een gezonde, veilige, duurzame leefomgeving gedelegeerd aan de colleges van burgemeester en wethouders (B&W). In de planning en control cyclus stellen gemeenteraad en provinciale staten de begroting en jaarrekening vast. Dat zijn twee momenten in de P&C cyclus. Daarnaast worden raden en staten met enige regelmaat bijgepraat over het werk van de omgevingsdienst. Bijvoorbeeld door de wethouder/gedeputeerde in een commissievergadering of tijdens een werkbezoek of excursie door medewerkers van de omgevingsdienst.

11. Omgevingsdiensten en de vereniging

Op dit moment zijn er 26 omgevingsdiensten. De omgevingsdiensten zijn lid van de vereniging Omgevingsdienst NL. De vereniging ondersteunt de aangesloten leden in kennisontwikkeling, uniformering van data en informatie en opleiden en trainen van medewerkers. Daarvoor wordt samengewerkt met de Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), de koepel van de 25 Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD/GHOR) en in projecten met het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV).

12. Samenwerken in de VTH-keten

Landelijk werkt Omgevingsdienst NL samen met de Vereniging van Nederlandse gemeenten (VNG), het Interprovinciaal overleg (IPO), de Unie van waterschappen en met de ministeries van Infrastructuur en waterstaat (IenW), Klimaat en groene groei, (KGG). Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening (VRO) en Binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties (EZK). Logische partners in het VTH-stelsel zijn de Inspectie voor leefomgeving en transport (ILT) en Rijkswaterstaat. Want hebben eveneens toezichthoudende taken. Bij elkaar opgeteld werken voor de 26 omgevingsdiensten ruim 6.500 collega's als vergunningverlener, toezichthouder, handhaver en bedrijfsvoering.

13. Actuele thema's

Er zijn een aantal thema's die landelijk extra aandacht vragen. Dat zijn het minimaliseren van de zeer zorgwekkende stoffen en PFAS, waterkwaliteit, energie (transitie en besparing), schone luchtakkoord, secundaire bouwstoffen (staalslakken, bodemassen), gezondheid, industrie en omwonenden en toezicht woningbouw. Elke omgevingsdienst heeft, naast gemeenschappelijke thema's, ook eigen actuele thema's en issue.
